

ปัญหาและความต้องการได้รับความรู้เรื่อง การใช้สารกำจัดศัตรูพืช
อย่างปลอดภัยต่อตนเองและสิ่งแวดล้อมของเกษตรกร : ศึกษาเฉพาะ
กรณีเขตชานเมืองกรุงเทพมหานคร

นางสาวชุติมา ไชศคารา

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาสัตวศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาควิชาการประชาสัมพันธ์

นักศึกษานิพนธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2531

ISBN 974-569-027-9

ลิขสิทธิ์ของนักศึกษานิพนธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

014096

The Study of Problem and Knowledge Acquiring on
Pesticides Safe Use and Its Impact upon the Environment :
A Case Study of Farmers in The Suburban Bangkok
Metropolitan

Miss Chutima Chokdara

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Public Relations

Graduate School

Chulalongkorn University

1988

ISBN 974-569-027-9

วิทยานิพนธ์

ปัญหาและความต้องการได้รับความรู้เรื่องการใช้สารกำจัดศัตรูพืช
อย่างปลอดภัยต่อตนเองและสิ่งแวดล้อมของเกษตรกร : ศึกษาเฉพาะกรณี
เขตชานเมืองกรุงเทพมหานคร

โดย

นางสาวชุตินา ไชคตารา

ภาควิชา

การประชาสัมพันธ์

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. ธนวดี บุญลือ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร. ถาวร วัชรภักย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุวัฒนา วงษ์กะพันธ์)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ธนวดี บุญลือ)

.....กรรมการ

(อาจารย์พัชณี เชยจรรยา)

.....กรรมการ

(ดร. วิเชียร เกตุสิงห์)

ชุตินา ไชคดารา : ปัญหาและความต้องการได้รับความรู้เรื่องการใช้สารกำจัดศัตรูพืชอย่างปลอดภัยต่อตนเองและสิ่งแวดล้อมของเกษตรกร : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตชานเมืองกรุงเทพมหานคร (THE STUDY OF PROBLEM AND KNOWLEDGE ACQUIRING ON PESTICIDES SAFE USE AND ITS IMPACT UPON THE ENVIRONMENT : A CASE STUDY OF FARMERS IN THE SUBURBAN BANGKOK METROPOLITAN) อ. ที่ปรึกษา : รศ.ดร. ธนวดี บุญลือ, 153 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ความเชื่อ การปฏิบัติ และความต้องการได้รับความรู้ในเรื่องการใช้สารกำจัดศัตรูพืชอย่างปลอดภัย ตลอดจนศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติกับความรู้ ความเชื่อและการเปิดรับข่าวสารเรื่องดังกล่าว ของเกษตรกรสวนผักในเขตชานเมืองกรุงเทพมหานคร 4 เขต คือ ดลิ่งชัน ภาษีเจริญ บางขุน บางบัวทอง จำนวน 172 คน ผลการวิจัยมีดังนี้

1. เกษตรกรส่วนใหญ่จะเป็นชายมากกว่าหญิง และส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 20 - 39 ปี มีการศึกษาน้อย รายได้ค่อนข้างต่ำ ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองและมีหนี้สินเป็นส่วนใหญ่
2. เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง ในการใช้สารกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีความรู้ค่อนข้างจำกัดเกี่ยวกับวิธีการกำจัดศัตรูพืชแบบอื่น ๆ และการจัดเก็บหรือทำลายภาชนะบรรจุสารฯ อย่างถูกต้อง
3. เกษตรกรส่วนใหญ่มีความเชื่อที่ถูกต้องในเรื่องอันตรายของสารกำจัดศัตรูพืชที่มีต่อคนและสัตว์ แต่มีความเชื่อที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการตกค้างของสารกำจัดศัตรูพืชในอาหารอื่น ๆ นอกเหนือจากผักและผลไม้ ฝรั่ง กล้วย ไข่ นม รวมทั้งผลเสียของสารฯ ที่มีต่อสิ่งแวดล้อม
4. เกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีการปฏิบัติไม่ถูกต้องในเรื่อง การทิ้งระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวผลผลิต ปริมาณของสารฯ ที่ใช้ในการฉีดพ่น และการแต่งกายในขณะที่ฉีดพ่นสารฯ
5. ในเรื่องการเปิดรับข่าวสารทั่ว ๆ ไป วิทย์เป็นสื่อที่เกษตรกรเปิดรับมากที่สุด รองลงมาคือโทรทัศน์ รายการที่เกษตรกรนิยมฟังและดูมากที่สุดคือ รายการข่าว ส่วน... เปิดรับข่าวสารในเรื่องการใช้สารกำจัดศัตรูพืช นั้น เกษตรกรส่วนใหญ่มีการเปิดรับน้อยมาก และได้รับข่าวสารจากคนขายสารกำจัดศัตรูพืชมากที่สุด รองลงมาคือญาติพี่น้อง/เพื่อนบ้าน เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการได้รับความรู้ในเรื่องการใช้สารฯ จากเจ้าหน้าที่มาอบรมในชุมชนมากที่สุด รองลงมาคือ ต้องการฟังจากวิทยุ
6. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติกับความรู้ ความเชื่อ และการเปิดรับข่าวสารในเรื่องการใช้สารกำจัดศัตรูพืชฯ พบว่า การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ และการปฏิบัติ มีความสัมพันธ์กัน โดยการเปิดรับข่าวสารเป็นตัวแปรที่อธิบายความผันแปร หรือมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติมากที่สุด

ภาควิชา การประชาสัมพันธ์
สาขาวิชา นิเทศศาสตร์พัฒนาการ
ปีการศึกษา 2530

ลายมือชื่อนิสิต *ชุตินา ไชคดารา*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา *ธนา*

CHUTIMA CHOKDARA : THE STUDY OF PROBLEM AND KNOWLEDGE ACQUIRING ON PESTICIDES SAFE USE AND ITS IMPACT UPON THE ENVIRONMENT : A CASE STUDY OF FARMERS IN THE SUBURBAN BANGKOK METROPOLITAN.
THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. THANAVADEE BOONLUE, Ph.D. 153 pp.

This research aims at investigating the socio-economic status, the communication exposure, knowledge, belief, practice of pesticides use and the farmers knowledge on the relationships among knowledge, belief, the communication exposure and the practice of pesticides use are also examined. Randomly selected 172 farmers focus on crops of vegetable in four Suburban districts of the greater Bangkok Metropolis namely Talingchan, Pasricharoen, Bang Poon and Bang Bau Thong are under studied. Findings :

1. More men are engaged in farming : average age of most farmers are between 20-39 years, low educated, low in come and own no land and most of them are in debt.
2. Most of the farmers have moderate knowledge on the proper use of pesticides but limited knowledge on the other means of pest control and the discard of used containers.
3. They have belived in the negative consequences of pesticides to humans and animals but disbelieved in the chemical residue in food and the negative consequences of residue to the environment.
4. Most of the farmers harvested the crops before the proper time, overdosaged the chemicals used.
5. Radio is the most important means of general information for the farmers and television ranks at the second. The most popular programs exposed is news. Information on Pesticides Safe Use via mass media seems to be unpopular as the farmers listen more to the salemen and relatives/ neighbours repectively. However they want to get some in formations concerning pesticide use from the local extension workers. The second preferred source of information is radio.
6. The communication exposure and knowledge are closely related with the practice with the communication exposure as the most influential factor to the practice.

ภาควิชา ... การประชาสัมพันธ์
สาขาวิชา ... นิเทศศาสตร์พัฒนาการ
ปีการศึกษา ... 2530

ลายมือชื่อผู้ผลิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์สำเร็จลงไปได้ด้วยดีเพราะได้รับความร่วมมือ และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากบุคคลหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ รองศาสตราจารย์ ดร. ธนวัต บุญลือ อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งได้ให้คำปรึกษาชี้แนะ รวมทั้งตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้เป็นอย่างสูง และนอกจากนั้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านคณาจารย์ที่กรุณาได้ร่วมเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุวัฒนา วงษ์กะพันธ์ ประธานกรรมการ อาจารย์พัชนี เษยจรรยา และ ดร. วิเชียร เกตุสิงห์ ซึ่งนอกจากจะช่วยกรุณาเป็นกรรมการในการสอบแล้วยังได้ช่วยเหลือในเรื่องการวิเคราะห์ผลและสถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ด้วย

ชุตติมา ไชคตารา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
รายการตารางประกอบ	ณ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	13
สมมติฐานของการวิจัย	13
ขอบเขตของการวิจัย	14
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	14
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	17
2 แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	18
สารกำจัสดัชนีและประวัติการใช้	18
ประเภทของสารกำจัสดัชนี อันตราย และความปลอดภัย - ในการใช้สารกำจัสดัชนี	19
ความรู้	30
ความเชื่อ หรือทัศนคติ	33
ทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรม และการยอมรับนวัตกรรม	38
ทฤษฎีการสื่อสารและสื่อชนิดต่าง ๆ	41
ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติ และการยอมรับนวัตกรรม	47

	หน้า
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	48
3 วิธีการดำเนินการวิจัย	55
ประชากร	55
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	55
ความเชื่อถือได้	58
การเก็บระบบข้อมูล	59
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	59
กรรมวิธีทางข้อมูล	59
การวิเคราะห์ข้อมูล	60
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	61
สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม	61
ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ	80
การเปิดรับข่าวสารและความต้องการได้รับความรู้	90
การทดสอบสมมติฐาน	104
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	114
สรุปผลการวิจัย	114
อภิปรายผล	120
ข้อเสนอแนะ	123
บรรณานุกรม	126
ภาคผนวก	133
แบบสอบถาม	134
ประวัติผู้เขียน	153

รายการตารางประกอบ

ตารางที่

หน้า

1	แสดงข้อมูลประชากรของเกษตรกร 4 เขต	62
2	แสดงอาชีพอื่น ๆ ของเกษตรกร	63
3	แสดงรายได้ตลอดปีของเกษตรกร	64
4	แสดงจำนวนคนในครอบครัวที่ทำสวนและผู้ช่วยทำสวน	66
5	แสดงขนาดที่ดินทำกินและการถือครองที่ดิน	67
6	แสดงรายจ่ายในการทำสวนจำแนกตามค่าแรงปลูก, เก็บเกี่ยว และ - ค่าขนส่ง	69
7	แสดงรายจ่ายในการทำสวนจำแนกตามค่าแรงขุดดิน และ ค่าปุ๋ย	72
8	แสดงรายจ่ายการทำสวนจำแนกตามค่ายากำจัดศัตรูพืชและค่าเมล็ดพันธุ์	74
9	แสดงสภาพหนี้สิน	77
10	แสดงวัตถุประสงค์ และช่วงเวลาที่ใช้ยากำจัดศัตรูพืช	80
11	แสดงประเภทของยากำจัดศัตรูพืชที่ใช้และหลักการเลือกใช้	81
12	แสดงความรู้เรื่องวิธีการกำจัดศัตรูพืชวิธีอื่น ๆ นอกเหนือจากใช้ยาฯ	83
13	แสดงความรู้ในเรื่องวิธีการที่สารกำจัดศัตรูพืชเข้าสู่ร่างกาย	84
14	แสดงความคิดเห็นในเรื่องผลดี ผลเสีย ของการใช้สารกำจัดศัตรูพืช	85
15	แสดงความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับอันตรายของสารกำจัดศัตรูพืช	86
16	แสดงความคิดเห็นเรื่องการตกค้างของสารพิษในสิ่งต่าง ๆ และผลของ - การใช้สารฯ อย่างถูกวิธี	87
17	แสดงวิธีการปฏิบัติเมื่อแพ้สารฯ และการกำจัดภาชนะบรรจุสารฯ	88
18	แสดงระยะเวลาในการเก็บผลผลิตหลังจากใช้สารฯ	89
19	แสดงความถี่ในการเปิดรับข่าวสาร	90
20	แสดงสถานที่ที่ไปบ่อย และการเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ	92

รายการตารางประกอบ (ต่อ)

ตารางที่

หน้า

21	แสดงรายชื่อหนังสือพิมพ์และนิตยสารที่อ่าน	93
22	แสดงคอลัมน์ที่เกษตรกรชอบอ่านจากหนังสือพิมพ์	95
23	แสดงเวลาและรายการที่ฟังจากวิทยุ	96
24	แสดงรายชื่อสถานีวิทยุที่เปิดฟัง	97
25	แสดงรายการโทรทัศน์ที่ดู	99
26	แสดงการเข้ารับการอบรมและแหล่งที่ทำการอบรม	100
27	แสดงความต้องการเข้ารับการอบรมและแหล่งความรู้ที่ต้องการ	101
28	แสดงวันเวลาว่างที่จะนำการอบรมได้	102
29	แสดงปัญหาและความต้องการในเรื่องการใช้สารฯ	103
30	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรตาม คือ - การปฏิบัติกับตัวแปรอิสระ 3 ตัว	104
31	แสดงระดับความมีนัยสำคัญของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม คือการปฏิบัติ	106
32	แสดงคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความรู้ และ - เกษตรกร	107
33	แสดงคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเชื่อของ - เกษตรกร	109
34	แสดงคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการปฏิบัติของ - เกษตรกร	111
35	แสดงคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการเปิดรับข่าวสาร - ของเกษตรกร	112